

Трибуна молодих учених

УДК 347.965.6+174]:347.919.8(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2025-2/12>**ДИСЦИПЛІНАРНІ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ АДВОКАТОМ
ЕТИЧНИХ НОРМ У МЕЖАХ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ:
СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ****Басюк Юрій Миколайович,**

адвокат, аспірант кафедри юстиції

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0009-0001-5341-9740

У ході дослідження було встановлено, що дисциплінарні стягнення відіграють важливу роль у процесі здійснення адвокатської діяльності. Очевидна актуальність такої тематики пояснюється не лише необхідністю застосовувати покарання до адвокатів, які допустили дисциплінарні проступки, а, водночас, і попереджати вчинення таких дисциплінарних проступків іншими адвокатами з метою мінімізації шкоди, яка може бути завдана авторитету адвокатури у суспільстві.

Система дисциплінарних стягнень, які можуть застосовуватись до адвокатів, має визначальне значення задля дотримання максимально можливого балансу між дисциплінарним проступком адвоката та його обов'язок зазнати певних негативних наслідків за вчинення такого проступку, що має невідворотно відбуватися в рамках законності, співмірності та справедливості. Така система не може бути статичною, але її реформування та розширення має стати результатом методичної спільної роботи адвокатської спільноти, законодавця та науковців.

Особливо гостро питання детального аналізу дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвокатів, що передбачені чинним законодавством України, постає в сучасних умовах, коли дисциплінарні проступки та обставини, за яких вони вчиняються, стають більш складними та глибокими. Як наслідок – наявний перелік дисциплінарних стягнень не завжди може забезпечити мету дисциплінарного провадження стосовно адвоката. Вказане спричинило підвищену увагу до обставин, за яких адвокат вчиняє той чи інший дисциплінарний проступок. Відсутність дисциплінарного стягнення, яке повною мірою відповідатиме тому чи іншому дисциплінарному проступку адвоката має багатоступеневі і різновекторні наслідки, які однозначно є негативними і для адвоката, і для адвокатури загалом.

Наявність явної прогалини між попередженням та зупиненням права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року як дисциплінарними стягненнями вимагає сьогодні широкоформатного та комплексного підходу, який зможе заповнити вказаний проміжок з посиленням авторитету адвокатури у суспільстві та зі збереженням автономності адвокатури як незалежного та самоврядного інституту.

Ключові слова: дисциплінарний проступок адвоката, дисциплінарне провадження стосовно адвоката, дисциплінарне стягнення адвоката, порушення правил адвокатської етики.

Basiuk Yurii. Disciplinary penalties for violation of ethical standards by lawyers in court proceedings: current status and areas for improvement

The study found that disciplinary sanctions play an important role in the practice of law. The obvious relevance of this topic is explained not only by the need to punish lawyers who have committed disciplinary offences, but also to prevent other lawyers from committing such disciplinary offences in order to minimise the damage that may be caused to the authority of the legal profession in society.

The system of disciplinary sanctions that can be applied to lawyers is crucial for maintaining the best possible balance between a lawyer disciplinary offence and their obligation to suffer

certain negative consequences for committing such an offence, which must inevitably take place within the framework of legality, proportionality and fairness. Such a system cannot be static, but its reform and expansion must be the result of methodical joint work between the legal community, legislators and academics.

The issue of a detailed analysis of disciplinary sanctions that may be applied to lawyers under the current legislation of Ukraine is particularly acute in the current environment, where disciplinary offences and the circumstances in which they are committed are becoming more complex and profound. As a result, the existing list of disciplinary sanctions may not always achieve the purpose of disciplinary proceedings against a lawyer. This has led to increased attention to the circumstances under which a lawyer commits a particular disciplinary offence. The absence of disciplinary sanctions that fully correspond to a particular disciplinary offence committed by a lawyer has multi-level and multi-vector consequences, which are clearly negative for both the lawyer and the legal profession as a whole.

The existence of a clear gap between a warning and the suspension of the right to practice law for a period of one month to one year as disciplinary sanctions requires a broad and comprehensive approach today, that can fill this gap while strengthening the authority of the legal profession in society and preserving its autonomy as an independent and self-governing institution.

Key words: *disciplinary offence by a lawyer, disciplinary proceedings against a lawyer, disciplinary sanctions against a lawyer, violation of the rules of lawyer ethics.*

Постановка проблеми. Дисциплінарна відповідальність адвоката є важливим запобіжником, значення якого важко переоцінити. Незважаючи на незалежність адвокатури, що зумовлена, зокрема, виключними повноваженнями органів адвокатського самоврядування щодо допуску до професії осіб, які виявили бажання стати адвокатом, існування інституту дисциплінарної відповідальності адвоката є необхідним та дієвим механізмом захисту насамперед авторитету адвокатури у суспільстві. Професія адвоката має визнаний престиж, а тому є неприпустимим зловживання адвокатом своїм професійним становищем, невиконання ним своїх професійних обов'язків та вчинення інших дій, що завдають шкоди клієнтам адвоката та професійній спільноті адвокатури.

Питання реформування наявного переліку дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвокатів, досліджуються такими сучасними науковцями як Н. М. Бакаянова, В. В. Божков, Т. В. Варфоломєєва, Т. Б. Вільчик, О. О. Джабурія, В. В. Заборовський, І. І. Задоя, Т. В. Колеснік, Я. В. Фляжнікова тощо. Однозначно можна стверджувати, що питання дисциплінарної відповідальності адвоката та застосування до нього дисциплінарних стягнень є важливою темою для наукових досліджень, адже вдосконалення вказаних категорій повинно завжди бути на порядку денному. Тим не менше, єдиної

думки щодо вектору подальшого розвитку системи дисциплінарної відповідальності адвокатів адвокатською спільнотою наразі не вироблено.

Виклад основного матеріалу дослідження. За загальним правилом дисциплінарна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, який застосовується у спеціальному порядку до особи, яка вчинила дисциплінарний проступок. Її основна мета полягає у підтриманні внутрішнього порядку, належної трудової, службової чи професійної дисципліни у межах певної організації, відомства чи професійної спільноти. Дисциплінарна відповідальність є механізмом, що дозволяє контролювати дотримання працівниками або представниками професії тих правил і обов'язків, які встановлені спеціально для їхньої діяльності, на відміну від загальнодержавних законів, порушення яких тягне за собою застосування інших видів юридичної відповідальності.

Тобто застосування дисциплінарної відповідальності є переважно внутрішньою справою відповідної структури, адже дисциплінарні стягнення мають виключний характер і покликані здійснювати вплив на службове становище чи право займатися певною діяльністю.

Дисциплінарна відповідальність є особливим видом юридичної відповідальності адвоката, що відображає унікальний статус професії та механізм її самоврядування. Вона виходить за рамки звичайного трудо-

вого законодавства і регулюється насамперед Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1]. Вказаний закон містить окремий розділ, який носить назву «Дисциплінарна відповідальність адвоката» (ст.ст. 33–42).

Відповідно до ч.ч. 1–2 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Дисциплінарним проступком адвоката є:

- 1) порушення вимог несумісності;
- 2) порушення присяги адвоката України;
- 3) порушення правил адвокатської етики;
- 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення;
- 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків;
- 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування;
- 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом.

З наведеного переліку стає очевидним, що законодавець намагався передбачити максимум усіх можливих діянь адвоката, що можуть нести негативні наслідки для його клієнта та адвокатури в цілому. Так, можна помітити, що деякі дисциплінарні проступки частково перетинаються. Наприклад, розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення, одночасно є порушенням правил адвокатської етики. Більше того, у цьому контексті доречно зазначити, що порушення правил адвокатської етики як дисциплінарний проступок є найширшим поняттям з вищезазначеного переліку.

Так, порушення присяги адвокатом, невиконання або неналежне виконання ним своїх професійних обов'язків, невиконання ним рішень органів адвокатського самоврядування не може бути вчинено адвокатом без одночасного порушення правил адвокатської етики. Навіть порушення вимог щодо несумісності так чи інакше тягтиме за собою порушення таким адвокатом окремих принципів адвокатської етики (неприпустимості конфлікту інтересів, чесності, добропорядної репута-

ції тощо), що також буде кваліфікуватись як порушення правил адвокатської етики.

Тобто адвокатська етика є не просто додатковим регулятором адвокатської діяльності та поведінки адвоката, що належить до виключної компетенції адвокатської спільноти та органів адвокатського самоврядування, а також і своєрідним «лакмусовим папірцем», що допомагає ідентифікувати поведінку адвоката як таку, що є дисциплінарним проступком.

Більше того, порушення правил адвокатської етики є найбільш видимим для суспільства дисциплінарним проступком адвоката. Тому дисциплінарна відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики, як і за інші дисциплінарні проступки, має бути невідворотною, а її дія повинна реально забезпечувати відновлення прав та законних інтересів, що були порушені.

Переслідуючи мету дисциплінарної відповідальності адвоката, законодавець у ч. 1 ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] передбачив такі види дисциплінарних стягнень для адвоката: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України. Наведений перелік дисциплінарних стягнень, які можуть застосовуватись до адвокатів за вчинення дисциплінарних проступків є вичерпним.

На мою думку, існуючі три види дисциплінарних стягнень, які розташовуються за градацією – від найменш суворого до найсуворішого, не у повній мірі можуть забезпечити мету дисциплінарної відповідальності адвоката, яка за загальним правилом полягає у виправленні та покаранні адвоката, а також у попередженні вчинення нових дисциплінарних проступків таким адвокатом та іншими адвокатами. Корінь проблеми полягає у тому, що між попередженням та зупиненням права на адвокатську діяльність існує прогалина, яка явно потребує заповнення певним проміжним видом дисциплінарного стягнення, який буде більш суворим, ніж попередження, але більш м'яким, ніж зупинення права на адвокатську діяльність.

Варто визнати, що попередження як вид дисциплінарного стягнення для адвоката в Україні часто сприймається як практично непомітний або навіть недовірливий захід впливу, який створює ту саму «прірву» між легким осудом і фактичним усуненням від діяльності. Таке стягнення не тягне за собою жодного безпосереднього обмеження права на заняття адвокатською діяльністю, не зупиняє практику і, як правило, не має значного публічного резонансу, що мінімізує його вплив на репутацію та доходи адвоката, який може легко продовжити роботу. Його головна функція – формальний письмовий докір та фіксація факту дисциплінарного проступку, що, безперечно, посилює дисбаланс у системі дисциплінарних стягнень.

При цьому слід зауважити, що ідеї про скасування попередження як дисциплінарного стягнення або про його повну заміну більш тяжким стягненням не можуть розглядатися всерйоз та не можуть стати передумовою для реформування дисциплінарної відповідальності адвоката. Так, кожен дисциплінарний проступок адвоката є унікальним за своєю природою, за виною та мотивами щодо його вчинення, а тому індивідуальний підхід має завжди переважати під час розгляду дисциплінарного провадження. Застосування прецеденту у дисциплінарній практиці, як і загалом у правовій системі України, не є характерним. Дійсно, за окремі дисциплінарні проступки, які не мали тяжких наслідків, не призвели до порушення прав та законних інтересів осіб, до адвоката достатньо застосувати дисциплінарне стягнення у вигляді попередження – і такого формального осуду буде цілком вдосталь для того, щоб такий адвокат у майбутньому більш обачно ставився до своїх професійних обов'язків та слідував за дотриманням норм адвокатської етики.

На противагу майже непомітному попередженню зупинення права на заняття адвокатською діяльністю є вже серйозним дисциплінарним стягненням та потужним інструментом впливу, що фактично паралізує професійну діяльність адвоката на строк від одного місяця до одного року. Це стягнення має негайні та далекосяжні наслідки, оскільки позбавляє адвоката права здійснювати представництво інте-

ресів клієнтів у судах та інших органах, вимагає термінової передачі справ, що призводить до повної втрати професійного доходу на період його дії та наносить істотної шкоди професійній репутації.

Очевидно, що за певні дисциплінарні проступки застосування до адвокатів дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю є співмірним, справедливим та виправданим. Але у рамках своєї професійної та позапрофесійної поведінки адвокатом може бути вчинено такий дисциплінарний проступок, за яке застосування дисциплінарного стягнення у вигляді попередження буде недостатнім, а у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю – занадто суворим.

Проводячи аналогію з галузями права, в межах яких вирішується питання про притягнення винної особи до адміністративної або кримінальної відповідальності, вважаю, що найбільш доречно було б ввести такий вид дисциплінарного стягнення як штраф. Ідея запровадження грошового штрафу як дисциплінарного стягнення для адвокатів є логічним і ефективним способом заповнення згаданої «прірви», і вона неодноразово обговорювалася в наукових та професійних колах України.

По-перше, штраф забезпечує гнучкість, адже його розмір може бути встановлений відповідно до тяжкості дисциплінарного проступку. Він значно суворіший за попередження (адже має фінансовий вплив, що зумовлює певні фінансові втрати), але не призводить до негайного усунення адвоката від адвокатської практики.

По-друге, кошти, отримані від штрафів, будуть спрямовані на фінансування органів адвокатського самоврядування, що підвищить їхню фінансову незалежність та ефективність, особливо в сучасних умовах.

По-третє, штрафи є поширеною практикою дисциплінарної відповідальності адвокатів у багатьох розвинутих країнах, зокрема європейських. Зокрема, штраф як вид дисциплінарного стягнення передбачається п. 3 ч. 1 ст. 81 Закону Республіки Польща «Про адвокатуру» № 124 від 26.05.1982 [2], п. 2 § 52d Закону Чеської Республіки «Про адвокатуру» № 85/1996 Sb від 22.04.1996 [3], п. «с»

ч. 1 ст. 88 Закону Румунії «Про організацію та практику адвокатської професії» № 51 від 07.06.1995 [4] тощо.

Ідея запровадження дисциплінарних штрафів особливо актуальна для тих проступків, які полягають у порушенні норм адвокатської етики. Численні випадки некоректної поведінки адвокатів у соціальних мережах, неетичне спілкування з колегами, суддями чи клієнтами, або порушення правил реклами є значними для репутації професії, але рідко вимагають негайного та повного припинення практики. Штраф у цьому контексті слугує ідеальним проміжним важелем: він є відчутним фінансовим покаранням, яке перевершує за впливом звичайне попередження, але дозволяє уникнути непропорційної суворості зупинення адвокатської діяльності.

Така реформа дозволила б кваліфікаційно-дисциплінарним комісіям адвокатури застосовувати гнучкий та пропорційний підхід, ефективно реагуючи на більшість етичних порушень. Замість того, щоб обирати між практично невідчутним формальним осудом і фактичною заборобою на професійну діяльність, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури отримали б інструмент, який карає за провину, не позбавляючи адвоката можливості заробляти та виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Таке нововведення не лише посилює дисципліну в сфері етики, а й сприяло б фінансовій стійкості органів адвокатського самоврядування, куди могли б спрямовуватися отримані від штрафів кошти.

Як зазначалося у попередніх дослідженнях, дисциплінарний проступок у вигляді порушення норм адвокатської етики є найбільш помітним і видимим саме у рамках судового процесу, оскільки судові засідання слугують публічною, офіційно фіксованою ареною професійної діяльності адвоката. У змагальному середовищі суду, де адвокат взаємодіє з суддею, прокурором, іншим адвокатом та іншими учасниками, будь-які відхилення від стандартів етичної поведінки – чи то неповага до суду, некоректні висловлювання на адресу процесуального опонента, чи свідоме затягування процесу – фіксуються у протоколах засі-

дань і одразу можуть стати підставою для відповідного реагування з боку органів адвокатського самоврядування. Саме тут етичний проступок перетворюється з внутрішнього питання самоврядування на видимий факт, який безпосередньо впливає на авторитет правосуддя та суспільне сприйняття всієї адвокатської професії.

Поведінка адвоката у суді безпосередньо впливає на авторитет судової влади та репутацію всієї адвокатської спільноти. Адвокат, виступаючи у суді, представляє не лише свого клієнта, а й усю професію, і його неетичні дії можуть підірвати суспільну довіру до інститутів правосуддя. Саме тому, дисциплінарне стягнення, зокрема у вигляді штрафу, є найбільш доречним за етичні проступки, вчинені під час судового розгляду, оскільки воно слугує потужним превентивним засобом проти дій, що загрожують цілісності та гідності судового процесу.

Дотримання норм адвокатської етики під час судового розгляду є не просто бажаною, а імперативною вимогою, що обумовлює необхідність невідворотності дисциплінарної відповідальності за вчинені проступки. З огляду на це, виникає об'єктивна потреба у забезпеченні механізму, за якого порушення етики в суді обов'язково тягне за собою накладення дисциплінарного стягнення. У цьому контексті штраф набуває статусу найбільш доцільного та ефективного проміжного інструменту.

Більше того, впровадження штрафу як виду дисциплінарного стягнення, що може бути застосоване до адвоката, спочатку саме у сфері дисциплінарних проступків, що являють собою порушення правил адвокатської етики у рамках судового процесу, дозволить адвокатській спільноті та іншим дотичним до судового процесу особам за досить невеликий проміжок часу зробити релевантні висновки про ефективність такого стягнення та напями його подальшого закріплення у відповідних нормативно-правових актах. Вважаю, що такі висновки будуть позитивними, а результати – відчутними – у вигляді зниження кількості таких дисциплінарних проступків, що буде помітно широкому колу осіб. Тобто штраф гарантуватиме санкційну невідворотність за проступки, одно-

часно підтримуючи баланс між каральною та превентивною функціями дисциплінарної відповідальності.

При цьому необхідно зауважити, що сплата таких штрафів повинна здійснюватися виключно на користь органів адвокатського самоврядування. Необхідність спрямування дисциплінарних штрафів на рахунок органів адвокатського самоврядування впливає із самого принципу професійної саморегуляції, на якому ґрунтується сучасна українська адвокатура. Оскільки дисциплінарне провадження є внутрішньою функцією спільноти, покликаною забезпечувати дотримання етичних і професійних стандартів самими адвокатами, кошти, отримані як покарання за ці порушення, мають залишатися в системі, яка здійснює такий контроль. Це забезпечуватиме фінансову незалежність органів адвокатського самоврядування, зокрема кваліфікаційно-дисциплінарних комісії адвокатури, дозволяючи їм покривати організаційно-технічні витрати, спрямовані на розгляд скарг, проведення перевірок і функціонування апарату, тим самим гарантуючи об'єктивність та ефективність їхньої роботи без залежності від державного фінансування.

Крім того, цільове використання цих коштів на потреби спільноти перетворює штраф із суто карального механізму на інструмент розвитку адвокатської професії. Спрямування цих надходжень на підвищення кваліфікації адвокатів, фінансування освітніх програм з етики, або надання методичної підтримки дозволяє підвищувати якість надання правової допомоги в цілому. Таким чином, адвокат, який порушив етичні норми, не лише несе відповідальність, але й опосередковано інвестує у зміцнення стандартів тієї професійної групи, репутацію якої він порушив.

Крім того, доречно застосовувати штрафи як дисциплінарні стягнення за невиконання адвокатами своїх обов'язків зі сплати щорічних та інших внесків на забезпечення функціонування органів адвокатського самоврядування. Наразі несплата внесків кваліфікується як невиконання рішення органів адвокатського самоврядування (що є дисциплінарним проступком), за яке може бути застосоване навіть зупинення права на заняття

адвокатською діяльністю – стягнення, що є надмірним для фінансового порушення. Саме тому, введення штрафу дозволило б пропорційно реагувати на заборгованість: спершу застосовувати штраф, який був би відчутним, але не руйнівним для практики адвоката, а лише у випадку систематичної чи тривалої несплати було б виправданим переходити до суворішого заходу у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Іноземна практика знає й інші спеціальні дисциплінарні стягнення, які можуть бути застосовані до адвокатів. Серед них, зокрема, позбавлення адвоката права мати стажистів, позбавлення адвоката права займати посади в органах адвокатського самоврядування тощо. Для багатьох адвокатів, у тому числі і в Україні такі спеціальні права відіграють важливе значення, тому позбавлення адвокатів таких прав дійсно може ефективно вплинути на адвоката та його поведінку. Зрештою, такі спеціальні статуси стають додатковим джерелом доходу для адвокатів, тому позбавлення таких статусів зрештою впливає на фінансове становище адвоката, подібно до штрафу. Дослідження таких дисциплінарних стягнень та особливостей їхнього потенційного застосування в Україні заслуговують стати предметом окремих наукових розробок.

У кінці дослідження необхідно звернути увагу на той факт, що чинні Правила адвокатської етики у ст. 70 [5] досить детально регламентують особливості притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за порушення норм адвокатської етики. Формуючи вказану норму, адвокатська спільнота спромоглася поєднати найбільш ефективні та дієві риси інших видів юридичної відповідальності – від принципу вини до презумпції невинуватості, вдало підлаштовуючи їх під особливості адвокатської діяльності.

Загальні засади застосування дисциплінарної відповідальності мають ключове значення для забезпечення високого рівня передбачуваності (прогнозованості) дисциплінарної відповідальності адвоката. Ця передбачуваність досягається шляхом прямої інкорпорації фундаментальних принципів юридичної відповідальності у сферу адвокатського самовря-

дування. Зокрема, закріплення принципу винної відповідальності гарантує, що стягнення може бути накладено виключно за доведену вину, відкидаючи можливість застосування заходів впливу на підставі суб'єктивних припущень або формального недотримання норм. Такі положення надають адвокату чіткі межі його правової поведінки і роблять прозорими умови притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Враховуючи такий високий рівень передбачуваності і деталізації норм, наданих адвокатам через Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правила адвокатської етики професійній адвокатській спільноті безумовно створені всі необхідні умови для правильної, етичної та законслухняної поведінки. Однак, навіть за наявності чітких етичних та процесуальних рамок, вдосконалення системи дисциплінарної відповідальності та видів дисциплінарних стягнень є постійним і необхідним процесом. Таке вдосконалення вимагає регулярного перегляду інструментарію, зокрема, шляхом запровадження проміжних стягнень (як-от штраф), щоб забезпечити пропорційність реакції на дисциплінарні проступки, що вчиняються адвокатами. Безперервний процес вдосконалення необхідний для підтримки актуальності саморегулювання, ефектної реакції на нові виклики та збереження довіри суспільства до адвокатської професії.

Висновки. Дисциплінарна відповідальність адвоката є ключовою гарантією високого авторитету професії та належної поведінки її представників, контрольованою органами адвокатського самоврядування. Система стягнень за дисциплінарний проступок, найпоширенішим з яких є порушення правил адвокатської етики, є вичерпною і включає попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю (від 1 місяця до 1 року) та припинення права на заняття адвокатською діяльністю з подальшим виключенням із Єдиного реєстру адвокатів України.

Існуючий перелік дисциплінарних стягнень, що можуть бути застосовані до адвокатів, не відповідає повною мірою зростаючому різноманіттю та складності дисциплінарних проступків, що вчиня-

ються адвокатами у сучасних умовах. Такі стягнення виявляються занадто жорсткими або недостатньо гнучкими для пропорційного реагування на всі види порушень, що свідчить про назрілу потребу у терміновому розширенні та диференціації цього переліку.

Насамперед необхідно заповнити відчутну прогалину між попередженням та зупиненням права на заняття адвокатською діяльністю. З огляду на практику європейських держав можна погодитись, що із цією роллю міг би ефективно впроватися штраф – грошове стягнення, яке накладається на адвоката, суму якого він зобов'язаний сплатити на користь органів адвокатського самоврядування. Введення саме штрафу має подвійну перевагу: він є гнучким інструментом, розмір якого можна диференціювати залежно від тяжкості проступку, і, водночас, він не перешкоджає адвокату у здійсненні його професійної діяльності, зберігаючи його можливість заробляти та виконувати зобов'язання перед клієнтами. У свою чергу, кошти від штрафів спрямовуватимуться на покращення матеріально-технічного та організаційного забезпечення самоврядування.

У контексті необхідності впровадження більш гнучких дисциплінарних санкцій починати застосування штрафу як нового заходу впливу найдоцільніше саме з категорії дисциплінарних проступків, пов'язаних із порушенням правил адвокатської етики, які вчиняються в рамках судового процесу. Окреслений підхід дозволить адвокатському самоврядуванню оперативно та пропорційно реагувати на очевидні порушення професійної поведінки, як-от некоректна чи зневажлива поведінка стосовно суду, учасників процесу чи колег, без необхідності одразу застосовувати суворі заходи на кшталт зупинення права на заняття адвокатською діяльністю. Така практика забезпечить більш швидке відновлення поваги до судочинства та авторитету адвокатури у суспільстві, дозволяючи при цьому вдосконалити механізм застосування штрафу на найбільш прозорій та контрольованій процесуальній площині перед його поширенням на інші види дисциплінарних проступків, що вчиняються адвокатами.

Крім штрафу, перелік дисциплінарних стягнень може бути доповнений також іншими заходами впливу, такими як зобов'язання пройти додатковий курс підвищення кваліфікації у сфері етики, тимчасова заборона на обіймання адміністративних посад в органах адвокатського самоврядування, заборона бути керівником

стажування тощо. Ефективність, розумність та юридична обґрунтованість застосування таких додаткових заходів потребують окремого, ґрунтовного наукового та практичного дослідження. Удосконалення системи має забезпечити пропорційність дисциплінарної відповідальності адвоката та поглибити її превентивний характер.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI зі змінами та доповненнями станом на 01.11.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 19.11.2025).
2. Prawo o adwokaturze : Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Nr 16 poz. 124. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820160124/U/D19820124Lj.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).
3. Zakon o advokacii : Zakon Platnost od 22. dubna 1996 č. 85/1996 Sb. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85> (дата звернення: 19.11.2025).
4. Pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat : Legea din 7 iunie 1995 nr. 51. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/126008> (дата звернення: 19.11.2025).
5. Правила адвокатської етики : Затверджені Звітно-виборним З'їздом адвокатів України 09.06.2017 (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15.02.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text> (дата звернення: 19.11.2025).

REFERENCES:

1. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist : Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5076-VI zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 01.11.2025 [On the Bar and Legal Practice : Law of Ukraine No. 5076-VI dated 5 Jule 2012, as amended and supplemented as of 01.11.2025]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (accessed: 19 November 2025). [in Ukrainian]
2. On the Bar : Law of the Republic of Poland No. 124 dated 26 May 1982. Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820160124/U/D19820124Lj.pdf> (accessed: 19 November 2025). [in Polish]
3. On the Bar : Law of the Czech Republic No. 85/1996 Sb dated 22 April 1996. Retrieved from: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85> (accessed: 19 November 2025). [in Czech]
4. On the organisation and practice of the legal profession : Romanian Law of Romania No. 51 dated 7 June 1995. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/126008> (accessed: 19 November 2025). [in Romanian]
5. Rules of Professional Ethics for Lawyers : Approved by the Reporting and Elective Congress of Lawyers of Ukraine on 9 June 2017 (with amendments approved by the Congress of Lawyers of Ukraine on 15 February 2019) (accessed: 19 November 2025). [in Ukrainian]

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата надходження статті: 12.11.2025
Дата прийняття статті: 02.12.2025
Опубліковано: 26.12.2025